

קומי אורי כי בא אורך

קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח: כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה: (ישעיהו פרק ס פסוקים א-ב).¹

איכה זוטא בובר א י (נוסח ב סימן יד) - נחמה בכפליים

ולפי שחטאו בכפל לקו בכפל, שנאמר: "כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאותיה" (ישעיהו מ ב). ולפי שחטאה כפולים מכותיה כפולות, לכך נחמותיה כפולות, שנאמר: "נחמו נחמו עמי" (ישעיהו מ א). "עורי עורי לבשי עוז" (שם נב א). "התעוררי התעוררי" (שם נא יז). "קומי אורי כי בא אורך" (שם ס א). "אנכי אנכי הוא מנחמכם" (שם נא יב). "אנכי אנכי הוא מוחה פשעך למעני" (שם מג כה). "שוש אישי בה" (שם סא י).²

רד"ק ישעיהו פרק ס פסוק א - אור בכפליים

קומי אורי - אמר כנגד ירושלם, ואורי ציווי וכבר פירשנו כי האורה משל על השמחה ועל הטובה, והחושך בהפכו על הצדה ועל הרעה שיבא: כי בא אורך - הגיע זמן ישועתך שהוא לך אורה גדולה.³

אבן עזרא דניאל ט כד - בא אורך - שקע אורך

וזהו קומי אורי כי בא אורך, כי שקע אורך עד עתה.⁴

בראשית רבה ב ה - אור בריאת העולם

אמר ר' חייא רבה: מתחילת ברייתו של עולם צפה הקב"ה בית המקדש בנוי, וחרב, ובנוי.⁵ "בראשית ברא אלוהים" - הרי בנוי ... "והארץ היתה תוהו ובוהו" - הרי חרב ... "ויאמר אלהים יהי אור" - הרי בנוי ומשוכלל לעתיד לבוא. כמו שאתה אומר: "קומי אורי כי בא אורך".⁶

¹ פרק ס בספר ישעיהו הוא הנחמה השישית שאנו קוראים בהפטרות פרשת כי תבוא (כי בא אורך). ובפסיקתא רבתי הובא סדר קצת שונה לפיו זו הנחמה השביעית, ובשישית (כמו גם בחמישית) קוראים בנביא זכריה. ומנהגנו הוא לפי הסדר שבפסיקתא דרב כהנא שהוא מדרש קדום יותר וארץ ישראלי ובו כל הנחמות הן מספר ישעיהו. פרק זה הוא מהנמלצים והנשגבים שבנחמות ישעיהו וכולו מדבר בלשון נוכחת: קומי אורי, ראי, שאי סביב עיניך, אז תראי ונהרת, ועליך יזרח, להביא בניך, וקראת ישועה, והיה לך לאור עולם ועוד. ראה פירוש דעת מקרא על פרק זה.

² ראה פסיקתא דרב כהנא פסקא טז שמביא רק את "נחמו נחמו" כדוגמא לנחמה כפולה. ראה גם ויקרא רבה פרשה י סימן ב שמביא לשונות נוספים, כגון "עורי עורי", "אנכי אנכי הוא מנחמכם" ו"שוש אישי" (הנחמה השביעית החותמת), אבל עדיין לא את הנחמה שלנו. (הכפילות שם היא שכר מיוחד לישעיהו שקיבל על עצמו את השליחות גם אחרי שראה מה שעשו למיכה ולעמוס: "חייך, שכל הנביאים מתנבאים נבואות פשוטות ואתה נחמות כפולות", האם כפילות זו היא אכן ייחודית לישעיהו של ישעיהו?). וכך גם בתנחומא בובר דברים סימן א. רק במדרש איכה זוטא זה מצאנו שגם הפסוק שלנו: "קומי אורי כי בא אורך" נמנה ברשימת הנחמות הכפולות.

³ הכפילות של האור איננה רק באזכור של אורי ואורך, אלא מצויה במילה אורי עצמה שיוכלה להתפרש בלשון סבילה או בניין קל: יש עליך אור, או בלשון ציווי, כאילו אמר האירי כי זכית לאורי. הנביא אומר לכנסת ישראל בלשון ציווי: קומי אורי לאחרי, לאחר שחזר אלך אורך. ובעצם צריך להפוך את הסדר: בא אורך ירושלים, אז אל תשאירי אותו לעצמך אלא קומי והאירי לסביבותיך. ולמי תאיר כנסת ישראל? מי עוד זקוק לנחמה - לנחמה כפולה? ראו המשך הפסוקים שם: "וְהִלְכּוּ גוֹיִם לְאוֹרְךָ וּמְלָכִים לְגִנַּת זִרְחֶךָ". האם זו הבשורה הגדולה של "קומי אורי", שעם ישראל יהיה "אור לגוים"?

⁴ "בא אורך" הוא בפשטות בבנין קל ומשמעותו: הגיע, נגלה, זרח עליך האור. בא אבן עזרא ומציע פירוש מפתיע שהשמש באה היינו שקעה. ראה גם פירושו לקהלת ח י: "זהו פירושו קומי אורי כי נעלם אורך הקדמון זרח עליך כבוד ה'". ובסוף ההפטרה: "לא יבוא עוד שמשך...". פירוש זה של אבן עזרא מיוסד על פסוקים כא-כז בדניאל פרק ט, חזון המלאך גבריאל שנגלה לדניאל ומגלה לו את הקץ. קולמוסים רבים נשברו וחישובי קץ רבים חושבו, גם על ידי גדולי ישראל כרס"ג שאבן עזרא מזכיר שם (ועוד רבים וטובים שבאו לפניו ואחריו: רש"י, רמב"ם, אברבנאל ועוד) ואנו לא ניכנס לעובי קורות קשות אלה. ראה המשך דבריו של אבן עזרא שם: "כי שקע אורך עד עתה ולחתום חזון ונביא שיפסקו הנביאים ולחתום משיח קדש קדשים והנה זה תחילת הגלות". "קומי אורי" לשיטתו היא נבואה רחוקה לאחר שתבוא השמש ותשקע בתחילת הגלות ויחתמו כל חזונות הנביאים וישוּבֵי הקץ. האם זו קריאה לכנסת ישראל לקום ולהאיר בכוחות עצמה? האם הוא מדבר אל הדורות שלנו?

⁵ ראה בראשית רבה סט ז בחלום יעקב: "ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה - מלמד שהראה הקב"ה ליעקב בית המקדש בנוי וחרב ובנוי. זהו שאתה אומר: נורא אלהים ממקדשיך". ובמדרש תנחומא פרשת נח סימן ה: "אלה תולדות נח ... את האלהים התהלך נח. ג' פעמים בפסוק למה? זה אחד משלושה שראו ג' עולמות: נח, ודניאל, ואיוב. נח ראה עולם ביישובו וראהו בחורבנו וחזר וראהו ביישובו. דניאל ראה בנין בית ראשון וראהו חרב וחזר וראה בנין בית שני. איוב ראה בנין ביתו וחורבנו וחזר וראה ביישובו". "קומי אורי" הוא ה"בנוי" לאחר "החרב". הדברים קשורים במיוחד לדורות האחרונים שראו תקומה לאחר שואה: עולם בנוי וחרב ובנוי, ראה **ספרו של משה מאיה בשם זה**, הסוקר את השקפת הרב עמיטל זצ"ל על השואה, הוצאת תבונות, אלון שבות, תשס"ב.

⁶ "קומי אורי" של ישעיהו חוזר **לאור שבעת הימים שנגזר** (עליו הרחבנו בפרשת בראשית) ובמקומו נבראו המאורות ביום הרביעי (ראה בראשית רבה ג ו). ובהפטרותנו נאמר: "לא יהיה עוד השמש לאור יומם ולגנה הירח לא יאיר לך" (פסוק ט). מדרש זה, כמו רבים אחרים, מבין את סדר הדברים בפסוק הראשון בתורה כפשוטם, "והארץ היתה תוהו ובוהו" אחרי תחילת הבריאה, לא לפנייה - הארץ עתידה להיות תוהו ובוהו (ראה ספורנו על פסוק זה, למשל, שמסביר את הבריאה הדו-שלבית של הארץ). מפרשי המדרש

מכילתא ויהי בשלח פרשה ד - האורה של יציאת מצרים

מגיד הכתוב שהיו ישראל נתונין באורה ומצרים באפלה, שנאמר: "לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים" (שמות י כג). וכן אתה מוצא לעתיד לבוא הרי הוא אומר: "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח". מפני מה? "כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה". ולא עוד, אלא כל מי שהוא נתון באפלה רואה כל מי שהוא נתון באורה.⁷

במדבר רבה כא כב – לפי כוחו או לפי כוחם

כשבקש מהם לא ביקש אלא לפי כוחן: "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד" וכשהאיר להם - לפי כוחו: "וה' הולך לפניו יומם בעמוד ענן ... ולילה בעמוד אש להאיר להם". ולעתיד לבוא: "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח".⁸

במדבר רבה טו ב – בזכות אור הנרות

אם אתם זהירים להדליק את הנרות לפני, אני מאיר לכם אורה גדולה לעתיד לבוא, לכך נאמר: "קומי אורי כי בא אורך ... והלכו גוים לאורך ומלכים לנוגה זרחך".⁹

פסיקתא דרב כהנא, ראש פיסקא כא קומי אורי - עשיות ופנסים של בית הכנסת

"על כן פאורים פבדו ה', באיי הים שם ה' אלוהי ישראל" (ישעיה כד טו) - במה מכבדין אותו? באילין פנסיא.¹⁰ ר' אבהו אומר: בשני מאורות, "ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים" (בראשית א טו) - הא כיצד? חמה זורחת ומברכין עליה, לבנה זורחת ומברכין עליה.¹¹ ורבנן אמרין: אמר הקב"ה לישראל: בניי, הואיל ואורי הוא אורכם ואורכם הוא אורי, אני ואתם נלך ונאיר לציון – "קומי אורי כי בא אורך".¹²

גם העירו על כך שנזכר כאן רק מקדש אחד - הראשון. המקדש השני איננו! הסיבה לכך היא שהמקדש השני חסר חמישה דברים מרכזיים: ארון וכפורת וכרובים, אש, שכינה, רוח הקודש ואורים ותומים, (יומא כא ע"ב). "ארון - מקום שהאורה יוצאת לעולם" (בראשית רבה נה ז). במקדש שני היה אור, אבל לא ארון ולכן גם לא אורה (ראה גם דעת אמוראי ארץ ישראל עצמם מדוע לא שכנה שכינה בבית שני, יומא ט ע"ב). חידוש האורה הראשונית "קומי אורי כי בא אורך" יהיה רק בבית השלישי. ובינתיים, מה יכול לעשות עם ישראל על מנת להחיש את האורה, על מנת לקרב את ה"קומי אורי" של בית שלישי? (על מנת לחבר את הפסוק האחרון "בעתה אחישנה" עם הפסוק הראשון של ההפטרה: "קומי אורי כי בא אורך"?)

⁷ העובדה שצד אחד נמצא באור מועצמת עוד יותר ע"י החושך שבצד השני, מעין "יוצר אור ובורא חושך". ולא עוד, אלא שמי שנמצא באור צריך לדעת שרואים אותו יותר ממה שהוא משער. זה ה"קומי אורי" של יציאת מצרים שבא בהמשך לזה של בריאת העולם. אור לצד חושך. ויש כאן אולי חיזוק לפירוש אבן עזרא לעיל על האור שקם אחרי האור שבא. ועכ"פ, האור של העבר, בריאת העולם ויציאת מצרים, הוא הערובה לאור שלעתיד לבוא.

⁸ מאור בריאת העולם עברנו לקומי אורי של יציאת מצרים ומשניהם לקומי אורי של המשכן והמקדש. כאן, נכנס כבר המימד האנושי אך "לפי כוחו" של האדם. הדגש בקומי אורי הוא עדיין האור הפלאי של "כבוד ה' עליך זרח". הקב"ה לפי כוחו האינסופי ולידו האדם בכוחו הדל שלו. וכך גם לעתיד לבוא, כל אחד לפי כוחו, באותו הפסוק: קומי אורי - לפי כוחו של ישראל. וכבוד ה' עליך זרח - לפי כוחו של הקב"ה. וכך גם היה במתן תורה שהקב"ה סבל כל אחד לפי כוחו: "הזקנים לפי כוחו, הבחורים לפי כוחו, והקטנים לפי כוחו ... ואף משה לפי כוחו, שנאמר: משה ידבר והאלהים יענוו בקול, בקול שהיה יכול לסובלו ... בכוחו של כל אחד ואחד". (שמות רבה ה ט).

⁹ גם כאן עדיין מדובר על "אורה גדולה לעתיד לבוא", אבל זו תבוא בזכות הנרות שבני ישראל מדליקים יום יום. קומי אורי - האירי בנרות. ומה אחרי חורבן הבית? היכן נאיר? ראה דברינו בפרשת בהעלותך [אבל הנרות לעולם](#), שלאחר החורבן מדובר בנרות שבת ותנוכה.

¹⁰ אילין פנסיא הן המנורות שמדליקין בבתי הכנסת ובבית בלילי שבתות שמלבד עצם הצורך בהם, יש בהם גם זכר למנורה שבמקדש ובזכותם נזכה ל"קומי אורי". בהמשך מובא בפסיקתא מדרש בכיוון אחר: "לאחד שהיה מהלך בדרך עם דמדומי החמה, ובא אחד והדליק לו את הנר וכבה, ובא אחר והדליק לו את הנר וכבה, אמר: מיכן והילך איני ממתין אלא לאורו של בוקר. כך אמרו ישראל לפני הקב"ה: ריבון העולמים, עשינו לך מנורה בימי משה וכבת, עשר בימי שלמה וכבו, מיכן והילך אין אנו ממתנין ללא לאורך, באורך נראה אור". אבל המדרש שלנו חולק! אין להתיימשך מכיבוי המנורות שהיו בעבר, אלא להמשיך ולהאיר בכל מקום. ראה במדבר רבה טו ב: "אם אתם זהירים להדליק את הנרות לפני, אני מאיר לכם אורה גדולה לעתיד לבוא. לכך נאמר: קומי אורי כי בא אורך". ראה פירוש ש. בובר שהביא בשם אבודרהם את המדרש שלנו והביטוי "אילין פנסיא" כסמך למנהג להרבות באורה בליל יום הכיפורים דווקא (כפרה היא נחמה?).

¹¹ אור נוסף שבני ישראל "מדליקים" באיי הים, הוא אור השמש והירח. עם ישראל נושא את בשורת האמונה באל עליון על כל הבריאה. הוא אינו סוגד לטבע ולא הופך אותו לעבודה זרה (ראה עבודה זרה פרק ד משנה ז, ראש השנה כד ע"ב, רמב"ם תחילת הלכות עבודת כוכבים); אלא אדרבא, הופך אותו לחלק מעבודת ה' ומבדך בכל יום: "המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים ובטובו מחדש בכל יום מעשה בראשית ... ברוך את ה' יוצר המאורות". ראה רמב"ן בראשית יא כח שקושר מדרש זה לאברהם אבינו אשר בא מאור כשדים והפיץ את האמונה באל אחד בעולם: "וראיתי במדרש קומי אורי: על כן באורים כבדו ה', במה מכבדין אותו, ר' אבא בר כהנא אמר באילין פנסיא, הן כגון העשיות שמדליקין בבתי כנסיות בכל מקום, אפילו באיי הים, לכבוד השם".

¹² אז את מי מנחמים גם הקב"ה וגם כנסת ישראל? את ציון. אחרי איי הים ושליחויות אוניברסליות בגויים, יש לשוב ולזכור את ציון. גם המקום זקוק להארה ולנחמה (שוב כפל משמעות? ראה דברינו [נחמוני נחמוני עמי](#) בפרשת ואתחנן). הביטוי "אני ואתם נאיר לציון", הוא ייחודי לפסיקתא ומופיע גם בהמשך שם: "אמר ר' אחא: נמשלו ישראל כזית - זית רענן יפה פרי תואר" (ירמיה יא טז),

ספרי במדבר פסקא מא – האור של ברכת כהנים

"יאר ה' פניו אליך" - יתן לך מאור פנים. ר' נתן אומר: זה מאור השכינה, שנאמר: "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח וגוי' כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים" (ישעיה ס א-ב).¹³
 "אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה" (תהלים סז ב).¹⁴ ואומר: "אל ה' ויאר לנו" (תהלים קיח כז).¹⁵
 דבר אחר: "יאר" - זה מאור תורה, שנאמר: "כי נר מצוה ותורה אור" (משלי ו כג).¹⁶

השמן והנר - הכלי והתוכן

אמר ר' אחא: נמשלו ישראל כזית, "זית רענן יפה פרי תואר" (ירמיה יא טז), ונמשל הקב"ה כנר: "נר אלהים נשמת אדם" (משלי כ כז). מה דרכו של שמן להינתן בנר והן מאירים שניהם כאחת, כך אמר הקב"ה לישראל: בניי, הואיל ואורי הוא אורכם ואורכם הוא אורי, אני ואתם נלך ונאיר לציון: "קומי אורי כי בא אורך" (שם).¹⁷

התעוררי התעוררי, כי בא אורך קומי אורי (רבי שלמה אלקבץ, פיוט לכה דודי).¹⁸

אני ה' בעתה אחישנה

זכו - אחישנה, לא זכו - בעתה (סנהדרין צח ע"א).¹⁹

שבת שלום ונחמה בכפליים

מחלקי המים

ונמשל הקב"ה כנר – "נר אלהים נשמת אדם" (משלי כ כז). מה דרכו של שמן להינתן בנר והן מאירים שניהם כאחת. כך אמר הקב"ה לישראל: בניי, הואיל ואורי הוא אורכם ואורכם הוא אורי, אני ואתם נלך ונאיר לציון – "קומי אורי כי בא אורך".

¹³ נראה שיש להשלים את הפסוק ולקרוא את המשכו: "ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה" שהוא מקבילה לפסוק בתורה שאותו דורש הספרי: "יאר ה' פניו אליך" וכן הפסוקים שלהלן שכולם מדברים על האור שה' נותן לבני האדם. אור על מנת לראות ולהיראות.

¹⁴ ברכת כהנים היא העבודה היחידה של בית המקדש שנשארה בידי הכהנים לאחר החורבן. ואף היא נוהגת בימינו לא רק בכהנים אלא גם בכל אדם מישראל בברכת הבנים בשבתות וחגים שקשורה בהדלקת הנרות. הפסוק שמובא מתהלים סז משלים את ה"ויחנך" והוא הקשר לברכת הבנים, ראה במדבר רבה יא ו (הילדים אשר חנן אלהים את עבדך) וכן במדרש תהלים על פסוק זה.

¹⁵ הפסוק שאנו אומרים בסוף ההלל: "אֵל ה' וַיֵּאָר לָנוּ אֶסְרוּ חַג בְּעֵבְתֵינוּ עַד קָנְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ". ראה פסחים קיט ע"א: "אודך כי עניתני - אמר דוד. אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה - אמר ישי. מאת ה' היתה זאת - אמרו אחיו. זה היום עשה ה' - אמר שמואל. אנה ה' הושיעה נא - אמרו אחיו. אנה ה' הצליחה נא - אמר דוד. ברוך הבא בשם ה' - אמר ישי. ברכנוכם מבית ה' - אמר שמואל. אל ה' ויאר לנו - אמרו כולך".

¹⁶ פתחנו במדרשים המדגישים את "קומי אורי" הקוסמי והמשיחי ואת הקשר בין האור של ששת ימי הבריאה והאור של לעתיד לבוא, בין "ויהי אור" ובין "קומי אורי". למדרש בראשית רבה ב ה שהבאנו לעיל, ניתן להוסיף ולחבר מדרשים רבים שהולכים בכיוון זה, כגון: בראשית רבה פרשה א סימן ו, פסיקתא דרב כהנא פסקא כב קומי אורי ועוד. ראה גם המדרש על אור ששת ימי הבריאה שנגזר והוא שמור לעתיד לבוא (בראשית רבה יב ו). כאנטיתיזה למדרשים אלה, בא המדרש שלנו, מצטרף לשני המדרשים הקודמים על "קומי אורי" של הנרות, ומעמיד את "קומי אורי" מול "יאר פניו אליך ויחונך" של ברכת כהנים. זאת ועוד, הוא מדבר על מאור הפנים של האדם שמקורו במאור השכינה וברכת כהנים שאנו אומרים בארץ ישראל יום יום. בא "דבר אחר" במדרש ומוסיף (מפחית) עוד ומדבר על אורו של נר שהוא מצווה אחת שהאדם מקיים ועל אורה של תורה שהיא גלויה ופתוחה בפנינו ללמוד וללמד לשמור ולעשות בכל מקום ובכל שעה.

¹⁷ מדרש זה מביא את "קומי אורי" לדרגה גבוהה ביותר. אותם שמקפידים ב"קומי אורי" כל שבת בהדלקת הנר בשמן זית, הם שמן הזית לגבי הגאולה והנחמה של ציון. הקב"ה מביא את הנר - את הכלי. את התוכן - השמן שבווער בתוך הנר - מביא עם ישראל. ראה שוב דברינו בפרשת בהעלותך **אבל הנרות לעולם**, שלאחר החורבן מדובר בנרות שבת וחנוכה. ושם הבאנו את גם שיטת ר' טרפון שמהדר דווקא בשמן זית ור' יוחנן בן נורי שקובל כנגדו: "מה יעשו אנשי בבל שאין להן אלא שמן שומשמן, מה יעשו אנשי מדי שאין להם אלא שמן אגוזים בלבד, מה יעשו אנשי אלכסנדריא שאין להם אלא שמן צנונות, מה יעשו אנשי קפוטקיא שאין להם לא זה ולא זה - אין לך אלא מה שאמר". (תוספתא מסכת שבת (ליברמן) פרק ב הלכה ג).

¹⁸ חלקים רבים מפיוט לכה דודי מבוססים על פרקי הנחמה של ישעיהו: התנערי מעפר קומי, לבשי בגדי תפארתך, ימין ושמאל תפרוצי ועוד. ובבית השביעי: ישיש עליך אלהיך כמוש חתן על כלה - היא הנחמה השביעית של השבוע הבא: "שוש אישי בה' ... ומוש חתן על כלה ישיש עליך אלהיך". ואולי קבע אלקבץ את ההפטרה שלנו בבית החמישי לפי שיטת הרמב"ם שהיא שונה משלנו בפרשיות החמישית והשישית: "בשבת שאחר תשעה באב נחמו נחמו עמי, בשניה ותאמר ציון, בשלישית עניה סוערה, ברביעית אנכי אנכי הוא מנחמכם, בחמישית קומי אורי, בששית רני עקרה, בשביעית שוש אישי ביי" (נוסח התפילה בסדר תפילות לרמב"ם). בכל מקרה, אלקבץ מביא בבית שלנו את הפסוק בשלמותו: "... כי בא אורך קומי אורי ... כבוד ה' עליך נגלה". על הקשר של הפטרתנו עם הפיוט לכה דודי העמידני מחותני עמוס חכם זכרו לברכה.

¹⁹ "הקטון יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום, אני ה' בעיתה אחישנה" - הפסוק החותם את פרק ס' בישעיהו - את הפטרתנו. כיוון שאיננו יודעים את עיתה (של הגאולה), איננו יודעים גם את "אחישנה" ואין לנו אלא להמשיך ב"קומי אורי" של נרות, ברכת כהנים, תורה, מים ומצוות ומעשים טובים שבכל יום, עד יבוא "קומי אורי" של "כבוד ה' עליך יזרח" ושאר נחמות ישעיהו הנפלאות שבפרק זה: "שאי סביב עניך וראי כולם נקבצו באו לך ... להביא בניך מרחוק ... ושמתי פקודתך שלום ... וקראת ישועה חומותיך ושעריך תהילה ... והיה לך ה' לאור עולם ואלוהיך לתפארתך". במהרה בימינו אמן.